

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

«31» серпня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІКА

Загальноуніверситетська

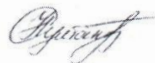
2022 – 2023 навчальний рік

Розробник: Олексюк О.Є., доцент кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти, доктор філософії в галузі освіти (Олексюк О.Є.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти

Протокол № 13 від « 27» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти

(в.о.Султанова Н.В.)

Анотація

Навчальна дисципліна «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» включена до навчальних планів як нормативна дисципліна з метою реалізації завдання підготовки майбутніх вчителів до компетентної педагогічної діяльності.

Програма дисципліни спрямована на формування загальних педагогічних компетентностей майбутніх фахівців в галузі «Освіта», які зможуть педагогічно мислити; оперувати сучасними нормативними документами, що формують освіту впродовж життя; самостійно керуватися основами сучасних педагогічних знань у процесі майбутньої професійної діяльності. Програма розроблена на основі наукових досягнень вітчизняних та зарубіжних педагогів, із урахуванням сучасного нормативно-правового поля галузі освіти тощо. Особливістю курсу є те, що дисципліна «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» розглядається як нормативна (обов'язкова) дисципліна у циклі загальної підготовки і надає загальні педагогічні знання у контексті освітньої програми, що здобувається бакалаврами спеціальності «01 Освіта».

Ключові слова: педагогіка загальна, дидактика, освіта, навчання, урок, формування, розвиток, виховання, самовиховання, перевиховання, особистість, педагог, колектив, педагогічний процес, процес навчання, процес виховання.

Annotation

The educational discipline "Pedagogy (general and history of pedagogy)" is included in the curricula as a normative discipline in order to implement the task of training future teachers for competent pedagogical activity.

The discipline program is aimed at forming general pedagogical competencies of future specialists in the field of "Education", who will be able to think pedagogically; operate with modern normative documents that shape lifelong education; to be independently guided by the basics of modern pedagogical knowledge in the process of future professional activity. The program was developed on the basis of the scientific achievements of domestic and foreign teachers, taking into account the modern regulatory and legal field of the field of education, etc. The peculiarity of the course is that the discipline "Pedagogy (general and history of pedagogy)" is considered as a normative (mandatory) discipline in the cycle of general training and provides general pedagogical knowledge in the context of the educational program acquired by bachelors of the "01 Education" specialty.

Key words: general pedagogy, didactics, education, training, lesson, formation, development, education, self-education, re-education, personality, teacher, team, pedagogical process, learning process, education process.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Нормативна/
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1	Спеціальність	<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 150		1-й
		<i>Семестр</i>
		2
		<i>Лекції</i>
		10
		<i>Практичні, семінарські</i>
		20
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
		120
		Вид контролю
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=1429	Ступінь: бакалавр	екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 150 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (25%~75 %);

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Нормативна/ Варіативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1	Спеціальність	<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 150		1-й
		<i>Семестр</i>
		2
		<i>Лекції</i>
		10
		<i>Практичні, семінарські</i>
		10
		<i>Лабораторні</i>
		--
		<i>Самостійна робота</i>
		130
		Вид контролю
http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=1430	Ступінь: бакалавр	залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для заочної форми навчання – 150 год.: 20 год. – аудиторні заняття, 130 год. – самостійна робота (15% ~85 %).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» складена відповідно до освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра для студентів Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка різних спеціальностей університету.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України (лист № 1/9-736 від 06.12.2007р.) «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра»; наказом МОН України від 20.04.2018 р. № 407; додатком до листа МОН України від 03.07.2018 р. № 1/9-415.

Міждисциплінарні зв'язки: з психологією, філософією, соціологією, естетикою, анатомією, фізіологією, гігієною людини та ін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Навчальна дисципліна «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» – одна із складових цілісної психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів, яка покликана сприяти оволодінню ними теоретичних основ сучасної педагогічної науки, розвитку професійного мислення, готувати до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи у новій українській школі. Вона є провідною дисципліною у загальній системі загально педагогічної підготовки студентів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни Педагогіка (загальна та історія педагогіки) є теоретичні і методичні основи організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» є: забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів до виконання функціональних обов'язків вчителя, вихователя в закладах середньої освіти України; формування системного педагогічного мислення, професійної самосвідомості, розвиток професійно-педагогічної спрямованості, педагогічних здібностей студентів; виховання професійно значущих якостей педагога нової української школи.

- 1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» є:

- забезпечувати ґрунтовне засвоєння студентами основ педагогічної науки, теорії виховання та теорії навчання (дидактики);
- розвивати аналітичне педагогічне мислення студентів, формувати вміння вивчати та пояснювати педагогічні явища та процеси у їх взаємозв'язку, взаємозалежності;
- формувати у студентів розуміння сутності зв'язку між теорією педагогічної науки та практикою педагогічної діяльності;

- забезпечувати оволодіння студентами ефективними шляхами впливу на розвиток особистості;
- формувати у студентів дослідницькі уміння, досвід роботи з підручниками, навчальними посібниками, науковою літературою, періодичними виданнями, іншими джерелами інформації;
- стимулювати студентів до систематичної самостійної навчальної праці, посилювати мотивацію саморозвитку педагогічних здібностей;
- виховувати у майбутніх педагогів відповідальне ставлення до професійного навчання та самовдосконалення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетенціями**:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Вміння формулювати задачу, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку.

ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів, необхідних для наукового дослідження та публікування, зокрема критична обізнаність та інтелектуальна чесність.

ЗК3 Здатність працювати в команді, виконуючи провідну роль, в міжнародній та мультикультурній групі.

ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, вміння правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме неофіційним, офіційним та науковим.

ЗК5 Здатність працювати автономно, скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, та представляти результат вчасно.

ЗК6 Уміння діяти в межах етики професійних взаємин, навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, навички історіографічного й джерелознавчого аналізу, володіння методами пошуку нових форм дослідження, вміння будувати логічно завершений педагогічний процес у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації.

ЗК8 Гнучкість мислення. Набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій.

ЗК9 Популяризаційні навички. Здатність провести усну презентацію та написати зрозумілу статтю за результатами проведених досліджень, а також щодо сучасних наукових концепцій в історії для загальної публіки (не фахівців).

ЗК10 Базові знання основ філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки й права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК5 Здатність застосовувати знання про сучасні досягнення з історичної, педагогічної та юридичних наук.

ФК6 Здатність використовувати навички роботи з комп'ютером та знання й уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для рішення практичних завдань в юриспруденції та освіти

ФК8 Здатність забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності.

ФК 10 Здатність будувати логічно завершений педагогічний процес у навчальних закладах різного типу і рівня акредитації

ФК 11 Здатність застосовувати набуті знання для вирішення конкретних педагогічних, методичних, науково-практичних, інформаційно-пошукових завдань у своїй професійній діяльності

ФК 12 Здатність планувати, організовувати і вести навчально-виховну роботу

ФК 13 Здатність володіти передовими методами управління педагогічними, учнівськими (студентськими) й трудовими колективами

ФК 14 Здатність на практиці застосовувати принципи наукової організації праці

ФК 16 Здатність використовувати набуті психолого-педагогічні і методичні прийоми для викладання історичних дисциплін в середніх навчальних закладах, робота в органах юриспруденції

ФК 17 Здатність формувати стійкий інтерес до професійної діяльності і наукових знань

Програмні результати навчання:

ПРН3 Використання нових освітніх та інформаційних технологій, сучасних засобів навчання та використання їх у педагогічному процесі.

ПРН4 Здатність використовувати основи загальнотеоретичних дисциплін в обсязі, необхідному для вирішення педагогічних і дослідницьких завдань, успішного освоєння методологічних і прикладних питань спеціальності, питань фундаментальних загальноісторичних і спеціальних дисциплін; дисциплін психолого-педагогічного циклу: педагогіку, психологію, методику викладання історії, методику і організацію позакласної (поза аудиторної) роботи.

ПРН7 Здатність застосування принципів редагування і підготовки матеріалів до публікації, складання рефератів, оглядів, рецензій

ПРН 10 Здатність примирювати сторони з протилежними інтересами

ПРН11 Здатність працювати в групі продуктивно, відіграючи провідну роль в окремих випадках, головуючи під час дебатів та дискусій у міжнародній та мультикультурній групі

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі освіти та інформатики, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічних та комп'ютерних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді.

ЗК.04. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ФК.02. Здатність планувати та організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів. Здатність організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

ФК.04. Здатність формувати і підтримувати належний рівень мотивації учнів до навчання та саморозвитку.

ФК.05. Здатність забезпечувати охорону життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими потребами) в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

ФК.06. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК.07. Здатність аналізувати, досліджувати та презентувати педагогічний досвід навчання учнів на етапі базової середньої освіти.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН.06. Знання форм, методів та засобів навчання, виховання і розвитку учнів різних вікових груп. Уміння добирати доцільні форми, методи та засоби навчання відповідно до мети і завдань навчального заняття, вікових та інших індивідуальних особливостей учнів.

ПРН.09. Знання видів пізнавальної діяльності учнів та основних умов формування мотивації учнів до навчання. Уміння застосовувати методи роботи, навчальні матеріали та завдання для розвитку пізнавальної діяльності учнів; уміння створювати умови формування мотивації учнів до навчання.

ПРН.10. Уміння організовувати процеси навчання і виховання учнів з використанням технологій індивідуального та диференційованого навчання.

ПРН.12. Знання форм організації освітнього процесу, видів і форм навчальної та пізнавальної діяльності учнів. Уміння організовувати навчальні заняття різних типів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS. Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Педагогіка (загальна та історія педагогіки)» завершується екзаменом.

3. Програма навчальної дисципліни

КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1 Педагогіка як наука.

Педагогіка як наука і мистецтво. Предмет і завдання педагогіки. Функції педагогічної науки: теоретична (опис, аналіз, узагальнення

педагогічних явищ, діагностика та прогнозування), технологічна (проектування навчально-виховного процесу, перетворення, оцінка, рефлексія); аналітична, пояснювальна, прогностична, перетворююча. Основні категорії педагогіки (навчання, виховання, розвиток, освіта, особистість). Джерела розвитку педагогіки.

Педагогіка загальна в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками та навчальними дисциплінами. Структура педагогічної науки. Елементи логічної структури педагогічних знань: основи (базові знання), закони та закономірності, основні поняття, теорії, ідеї.

Методологія педагогіки. Методи науково-педагогічних досліджень: теоретичні (опис, порівняння, історичний аналіз, моделювання, узагальнення, ідеалізація); емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, тестування, вивчення продуктів діяльності, експеримент), методи математичної статистики.

Етапи педагогічного дослідження: констатувальний, пошуковий (перевірочний), формувальний (творчий, перетворювальний).

Тема 2. Розвиток і формування особистості вихованця й учня.

Поняття „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”. Поняття розвитку і формування особистості, напрями розвитку. Фактори, що впливають на розвиток та формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості. Роль спадковості і середовища в розвитку і формуванні особистості. Рушійні сили і закономірності розвитку особистості. Роль діяльності, активності і спілкування в розвитку і формуванні особистості. Вікові етапи розвитку особистості вихованця й школяра. Аналіз зарубіжних теорій розвитку і формування особистості.

Основні поняття теми: педагогіка, виховання, навчання, освіта, розвиток, предмет педагогіки, система педагогічних наук, міжпредметні зв'язки, наукове дослідження, методологія науки, методологічні засади педагогіки, методи науково-педагогічного дослідження, етапи науково-педагогічного дослідження.

КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.

Тема 3. Педагогічний процес як система і цілісне явище

Сутність педагогічного процесу. Педагогічний процес як система. Цілісність педагогічного процесу. Взаємозв'язок виховання, навчання, розвитку, освіти з умовами, формами, методами їх здійснення.

Закономірності та рушійні сили педагогічного процесу.

Структурні компоненти педагогічного процесу: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, результативний. Етапи педагогічного процесу: підготовчий (цілепокладання, діагностика умов, прогнозування досягнень, проектування та планування розвитку процесу); основний (педагогічна взаємодія, використання методів, засобів та форм, стимулювання, регулювання та коригування діяльності); заключний (аналіз і самоаналіз діяльності, виявлення помилок і їх усунення, оцінювання діяльності).

Тема 4. Дидактика: категорії, функції, основні закономірності та методи навчання

Навчання як процес особистісного розвитку вихованця та його дослідження в дидактиці. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Об'єкт і предмет сучасної дидактики. Сутність і завдання дидактики. Категорії дидактики. Зв'язок дидактики з іншими науками. Сутність навчання, його методологічна основа. Рушійні сили навчального процесу. Протиріччя навчального процесу: між засвоєними знаннями і новими фактами; науковими знаннями і життєвим досвідом; між методикою викладання і розумінням навчальної інформації; між прийнятими учнями пізнавальними і практичними завданнями, що висувуються ходом навчання і наявним рівнем знань, умінь і навичок учня, рівнем його розумового розвитку.

Функції навчання (освітня, виховна, розвивальна). Логіка навчального процесу (постановка мети і завдань; сприймання навчального матеріалу (чуттєве, чуттєво-образне, раціональне); осмислення (розуміння об'єктів вивчення); закріплення (запам'ятовування); застосування на практиці (репродуктивне, реконструктивне, творче). Структура навчального процесу: цільовий, мотиваційний, змістово-операційний, контрольний-регулюючий, оціночно-результативний компоненти.

Закономірності навчального процесу. Поняття про правила та принципи навчання. Класифікація принципів навчання. Змістова характеристика основних принципів навчання.

Форми організації навчання, їх характеристика. Загальні форми організації навчання: за кількістю учнів (фронтальні, групові, індивідуальні); за місцем навчання (шкільні, позашкільні); за дидактичною метою (форми теоретичного навчання, форми практичного навчання, форми трудового навчання, форми змішаного навчання); за тривалістю (класичний урок, спарені уроки, спарені скорочені уроки, уроки-модулі).

Спеціальні форми організації навчання: урок, семінар, лекція, консультація, факультатив, домашнє завдання, додаткове заняття, залік, екзамен.

Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків (за В.О. Оніщуком): набуття нових знань, формування нових умінь, узагальнення і систематизація вивченого, контролю і корекції знань і умінь, практичного застосування знань і умінь, комбінований; їх структура. Підготовка вчителя до уроку.

Педагогічний аналіз уроку. Сучасні форми навчання.

Організаційні форми виховної роботи. Позакласна та позашкільна виховна робота: характеристика, принципи організації. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Добір оптимальних форм і методів навчання і виховання.

Основні поняття теми: педагогічний процес, педагогічна взаємодія,

педагогічне співробітництво, педагогічне партнерство, рушійні сили педагогічного процесу, компоненти педагогічного процесу, мета, завдання, засоби педагогічного процесу, цілісність та функції педагогічного процесу, закономірності педагогічного процесу, етапи педагогічного процесу, педагогічна діагностика, дидактика, категорії дидактики, дидактичні системи, методологічні основи дидактики, освіта, навчання, процес навчання, методологічна основа процесу навчання, функції навчання, педагогічна взаємодія, рушійні сили навчального процесу, логіка навчального процесу, компоненти процесу навчання, закономірності навчання, типи навчання, принципи навчання, правила навчання, засоби навчання, оптимізація процесу навчання, пізнавальна активність, мотивація учіння, пізнавальні інтереси і потреби, об'єкт і суб'єкт пізнання, метод навчання, прийом навчання, засіб навчання. форма організації навчання, система навчання, урок, етапи уроку, види навчальної роботи, позаурочна діяльність.

КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Тема 5. Теоретичні основи виховання

Процес виховання, його специфіка. Ідеали виховання. Загальнолюдські цінності як основа ідеалів виховання. Цінності сучасної молоді. Цінності і мета виховання. Завдання виховання у сучасному суспільстві. Виховання як соціалізація. Суспільна спрямованість виховання. Зміст виховання: мета, завдання, змістові компоненти. Критерії вихованості особистості.

Концепції виховання. Основні закономірності процесу виховання. Компоненти і рушійні сили, мотиви виховання.

Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.

Принципи виховання, їх характеристика.

Тема 6. Напрями, види, типи виховання. Формування дитячого колективу

Напрями, типи і види виховання. Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Патріотичне виховання. Громадянське виховання. Статеве виховання. Екологічне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркотичних речовин. Трудове виховання: значення праці в житті людини. Завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Концепція виховання дітей та молоді у системі національного виховання.

Сутність особистості в гуманістичній концепції виховання.

Поняття про організаційні форми виховного процесу. Класифікація виховних форм: за кількістю учасників (індивідуальні, мікро групові, групові (колективні), масові); за місцем проведення (класні (аудиторні), позакласні (позааудиторні), позашкільні інші); за складністю організації (прості та комплексні); за цільовою спрямованістю (інформаційні, традиційні, народні форми дозвілля, сучасні форми культурно-дозвільної діяльності; специфічні форми сфери туризму; специфічні форми сфери спорту). Комплексний підхід в організації та проведенні виховних форм. Виховні справи. Інноваційна тематика виховних справ. Виховна справа як система, її інноваційна театралізація та художня виразність (сценарій, сюжет, конфлікт, композиція, кульмінація, фінал тощо).

Основні поняття теми: виховання, процес виховання, об'єктивні чинники, суб'єктивні чинники, свідомість, почуття, навичка, звичка, управління процесом виховання, самовиховання, самопереконання, самонавіювання, самопідбадьорювання, самозаохочення, самопримус, самоаналіз, перевиховання, виправлення, важковиховувані діти, педагогічно занедбані діти, підлітки-правопорушники, неповнолітні злочинці, вихованість, інтеріоризація, прагматизм, закономірності виховання, принципи виховання, цілеспрямованість виховання, зв'язок виховання з життям, єдність свідомості та поведінки у вихованні, виховання в праці, комплексний підхід у вихованні, колектив, дитячий колектив, згуртування колективу, органи колективу, учнівське самоврядування, виховання особистості в колективі, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю учнів, поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього, індивідуальний підхід, принцип системності, послідовності й наступності, єдність педагогічних вимог школи, сім'ї й громадськості, народність, природовідповідність, культуро відповідність, гуманізація, демократизація, етнізація, метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, методи формування свідомості і переконань, методи організації діяльності і формування поведінки, методи стимулювання поведінки і діяльності, позакласна виховна робота, позашкільна виховна робота, класний керівник, позашкільні навчально-виховні заклади.

КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.

Тема 7. Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя

Поняття про контроль як діагностику навчально-пізнавальної діяльності та його функції (контрольна, виховна, навчальна, розвивальна, діагностично-коригуюча, стимулювально-мотиваційна). Загальна характеристика принципів контролю (об'єктивність, систематичність, гласність) та його видів (попередній, поточний, тематичний або періодичний, комбінований, підсумковий, заключний). Основні параметри якості знань: міцність, повнота, глибина, гнучкість, конкретність,

системність, інші. Рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний, продуктивний або реконструктивний, творчий. Види контролю. Тестування успішності. Критерії контролю. Самоконтроль та самооцінка.

Тема 8. Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги

Виникнення і становлення педагогічної професії. Роль учителя у суспільному розвитку. Функції педагога: навчальна, виховна, розвиваюча, адаптивна, гуманістична. Специфіка педагогічної діяльності.

Компоненти педагогічної діяльності: пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний, операційно-інструментальний, комунікативний, фізичний, естетичний. Види педагогічної діяльності: виховна, навчальна, діагностична, проектувальна, організаторська, прогностична, інформаційна, стимулююча, оцінно-контрольна, аналітична.

Групи педагогічних завдань: аналітико-рефлексивні; конструктивно-прогностичні; організаційно-діяльнісні; оцінково-інформаційні; корекційно-регулюючі. Компоненти практичної педагогічної діяльності: гностичний, проектувальний, конструктивний, організаторський, комунікативний. Рівні практичної діяльності педагога: репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий. Функціональні компоненти педагогічної діяльності: презентативний, інсентивний, діагностуючий та коригуючий.

Структура педагогічної діяльності: професійні педагогічні та психологічні знання, уміння, позиції, установки, особистісні особливості. Підсистеми у структурі педагогічної діяльності: практична, адміністративна, організаторська, науково-дослідна, методична.

Поняття технології педагогічного спілкування. Професійно-педагогічне спілкування як система. Комунікативне завдання, етапи його розв'язання: орієнтування в умовах, привернення уваги, «зондування», здійснення вербального спілкування, організація зворотного змістового та емоційного зв'язку. Стадії педагогічного спілкування: прогностичний етап (моделювання), організація безпосереднього спілкування (комунікативна атака), управління спілкуванням у педагогічному процесі, аналіз здійснення технології спілкування та моделювання нової для розв'язання іншого педагогічного завдання.

Стили педагогічного спілкування та їх технологічна характеристика. Технологія встановлення педагогічно доцільних стосунків.

КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Тема 9. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців

Педагогічні ідеї Я.А. Коменського і його „Велика дидактика”. В.О. Сухомлинський - видатний український педагог

Педагогічна майстерність, педагогічна творчість, новаторство. Типові рольові позиції педагога. Професійно обумовлені вимоги до особистості вчителя. Професіограма вчителя: якості особистості, психолого-педагогічна

підготовка, уміння і навички (конструктивні, організаторські, комунікативні, дослідницькі). Професійна спрямованість особистості педагога: інтерес до професії, педагогічне покликання, професійно-педагогічні наміри і схильності. Педагогічний обов'язок і відповідальність, педагогічний такт, педагогічна справедливість. Компоненти професійно-педагогічної культури. Професійна готовність до педагогічної діяльності: психологічна, психофізіологічна та фізична. Права та обов'язки педагогічних працівників. Поняття про педагогічний досвід. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки. Різновиди передового педагогічного досвіду: новаторський і дослідницький.

Тема 10. Педагогічні технології

Інновації в освіті. Типологія інновацій: інновації у змісті освіти (оновлення змісту навчальних програм, підручників, посібників тощо); інновації в технології навчання та виховання (оновлення методик викладання та взаємодії у виховному процесі); інновації в організації педагогічного процесу (оновлення форм і засобів здійснення навчально-виховного процесу); інновації в управлінні освітою (оновлення структури, організації і керівництва освітніми закладами); інновації в освітній екології (архітектурне планування освітніх закладів, використання будівельних матеріалів, інтер'єр приміщень тощо). Критерії педагогічних інновацій. Антиінноваційні бар'єри: зовнішні (соціальні, організаційні методичні, матеріально-технічні бар'єри); внутрішні (психологічні).

Основні поняття теми: освіта, система освіти, принципи освіти, структура освіти, освітні рівні, освітньо-кваліфікаційні рівні, наукові ступені, вчені звання, інновації в освіті.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
		л	П	лаб	ІНДЗ	ср
1	2	3	4	5	6	7
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ						
Тема 1. Педагогіка як наука.	15	2	2			12
Тема 2. Розвиток і формування особистості вихованця й учня.	15		2			12
Усього за кредит	30	2	4			24
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.						
Тема 3. Педагогічний процес як система і цілісне явище	15	2	2			12
Тема 4. Дидактика: категорії, функції, основні закономірності та методи навчання	15		2			12
Усього за кредит	30	2	4			24
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ						
Тема 5. Теоретичні основи виховання	15	2	2			12
Тема 6. Напрями, види, типи виховання. Формування дитячого колективу	15		2			12
Усього за кредит	30	2	4			24
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.						
Тема 7. Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя	15	2	2			12
Тема 8. Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	15		2			12
Усього за кредит	30	2	4			24
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ						
Тема 9. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців	15	2	2			12
Тема 10. Педагогічні технології та інновації	15		2			12
Усього за кредит	30	2	4			24
Усього годин:	150	10	20			120

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усьо го	у тому числі				
		л	П	лаб	ІНДЗ	ср
1	2	3	4	5	6	7
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ						
Тема 1 Педагогіка як наука.	15					13
Тема 2. Розвиток і формування особистості вихованця й учня.	15	2	2			13
Усього за кредит	30	2	2			26
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.						
Тема 3. Педагогічний процес як система і цілісне явище	15					13
Тема 4. Дидактика: категорії, функції, основні закономірності та методи навчання	15	2	2			13
Усього за кредит	30	2	2			26
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ						
Тема 5. Теоретичні основи виховання	15					13
Тема 6. Напрями, види, типи виховання. Формування дитячого колективу	15	2	2			13
Усього за кредит	30	2	2			26
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.						
Тема 7. Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя	15	2	2			13
Тема 8. Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	15					13
Усього за кредит	30	2	2			26
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ						
Тема 9. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців	15	2				13
Тема 10. Педагогічні технології	15		2			13
Усього за кредит	30	2	2			26
Усього годин:	150	10	10			130

5. Теми лекційних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1.	Педагогіка як наука. Розвиток і формування особистості	2
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА		
2	Дидактика: категорії, функції, основні закономірності та методи навчання	2
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
3	Теоретичні основи виховання. Напрями, види, типи виховання. Формування дитячого колективу	2
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ		
4	Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя. Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	2
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
5	Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців. Педагогічні технології та інновації	2
Разом:		10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1.	Педагогіка як наука. Розвиток і формування особистості	2
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА		
2	Дидактика: категорії, функції, основні закономірності та методи навчання	2
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
3	Теоретичні основи виховання. Напрями, види, типи виховання. Формування дитячого колективу	2
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ		

4	Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя. Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	2
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
5	Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців. Педагогічні технології та інновації	2
	Разом:	10

6. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1.	Предмет і завдання педагогіки	2
2	Виховання, розвиток і формування особистості. особа учня: підліток, старшокласник	2
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.		
3	Цілісний педагогічний процес	2
4	Основи дидактики. Закономірності, методи, принципи, засоби, форми навчання	2
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
5	Суть процесу виховання. Основні закономірності і принципи виховання. Мета, зміст і методи виховання	2
6	Основні напрями та форми виховання. Робота з батьками	2
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.		
7	Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя	2
8	Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	2
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
9	Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців	2
10	Педагогічні технології та інновації	2
	Разом:	20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1.	Предмет і завдання педагогіки	2
2	Виховання, розвиток і формування особистості. особа учня: підліток, старшокласник	
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.		
3	Цілісний педагогічний процес	2
4	Основи дидактики. Закономірності, методи, принципи, засоби, форми навчання	
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
5	Суть процесу виховання. Основні закономірності і принципи виховання. Мета, зміст і методи виховання	2
6	Основні напрями та форми виховання. Робота з батьками	
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.		
7	Контроль і оцінювання успішності у навчанні дітей як вимога до професіоналізму вчителя	2
8	Професіоналізм вчителя: сучасні вимоги	
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
9	Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду відомих педагогічних діячів та науковців	2
10	Педагогічні технології та інновації	
	Разом:	10

7. Темі лабораторних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Не передбачено навчальним планом		

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Не передбачено навчальним планом		

--	--	--

8. Самостійна робота
Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1	Самостійна робота № 1. Психолого-педагогічне дослідження власної особистості	12
2	Самостійна робота № 2. Система освіти в Україні, зміст освіти	12
КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.		
3	Самостійна робота № 3. Процес навчання, його структура, методологія	12
4	Самостійна робота № 4. Індивідуальне науково-дослідне завдання. Банк педситуацій /реферат	12
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
5	Самостійна робота № 5. За технологією виховного процесу підготувати сценарій виховного заходу	12
6	Самостійна робота № 6.	12
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.		
7	Самостійна робота № 7. Управління загальноосвітньою школою, як педагогічна проблема.	12
8	Самостійна робота № 8. Школотознавство	12
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
9	Самостійна робота № 9. Складання Термінологічного словника	12
10	Самостійна робота № 10. Підготовка до контрольної роботи за змістом дисципліни за весь курс	12
Разом:		120

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
КРЕДИТ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ		
1	Самостійна робота № 1. Психолого-педагогічне дослідження власної особистості	13
2	Самостійна робота № 2. Система освіти в Україні, зміст освіти	13

КРЕДИТ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ. ДИДАКТИКА.		
3	Самостійна робота № 3. Процес навчання, його структура, методологія	13
4	Самостійна робота № 4. Індивідуальне науково-дослідне завдання. Банк педситуацій /реферат	13
КРЕДИТ 3. ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ		
5	Самостійна робота № 5. За технологією виховного процесу підготувати сценарій виховного заходу	13
6	Самостійна робота № 6.	13
КРЕДИТ 4. КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ.		
7	Самостійна робота № 7. Управління загальноосвітньою школою, як педагогічна проблема.	13
8	Самостійна робота № 8. Школознавство	13
КРЕДИТ 5. ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД ВІДОМИХ ПЕДАГОГІВ. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ		
9	Самостійна робота № 9. Складання Термінологічного словника	13
10	Самостійна робота № 10. Підготовка до контрольної роботи за змістом дисципліни за весь курс	13
Разом:		130

9. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена наукова робота, у даному разі – публікація власної статті – у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Денна форма навчання

№	Назва теми	Кількість
---	------------	-----------

з/п		годин
1.	Індивідуальне науково-дослідне завдання. Написання реферату / наукових тез	10
	Разом:	10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Індивідуальне науково-дослідне завдання. Написання реферату/ наукових тез	20
	Разом:	20

Вимоги до оформлення:

Індивідуальні завдання становлять основу самостійної роботи студентів, передбачені до кожної теми й можуть бути підготовлені у вигляді реферату. Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів (документів), їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату складає 10 сторінок. Реферат має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевищувати 20% від її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервали на одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве - 30 мм, праве - 15 мм, верхнє - 20 мм, нижнє - 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного листа, порядковий номер на ньому не ставиться.

На титульному листі реферату вказуються: офіційна назва навчального закладу; прізвище та ініціали автора реферату; повна назва теми; прізвище та ініціали керівника; місто, де знаходиться навчальний заклад та рік написання реферату. Після титульного листа подається зміст реферату з точною назвою кожного розділу (параграфу) і вказуванням його сторінок.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальнонавчальних вимог до робіт, що готуються до друку. До списку використаних джерел мають бути включені лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора, включаються до загального списку за алфавітним розміщенням заголовку.

Орієнтовна тематика рефератів

1. Основні етапи розвитку і становлення дидактики в історії педагогічної науки.
2. Актуальні проблеми розвитку дидактики в системі національної педагогічної думки.
3. Тенденції розвитку сучасної дидактики в зарубіжній педагогіці.

4. Навчання і розвиток особистості.
5. Шляхи і засоби формування мотивів навчання.
6. Проблема визначення, реалізації та контролю цілей навчання.
7. Особливості формування пізнавальних інтересів учнів.
8. Проблемне навчання з погляду соціальних завдань формування особистості.
9. Модульне навчання та його особливості.
10. Аксиоматичний характер педагогічних процесів.
11. Сутність основних принципів навчання та правила їх реалізації.
12. Напрямки реформування змісту освіти в загальноосвітній школі України.
13. Досвід диференціації змісту освіти в світовій освітянській практиці.
14. Особливості побудови навчальних планів в загальноосвітніх школах та закладах освіти нового типу.
15. Загальна характеристика змісту та змін навчальних програм.
16. Проблема класифікації методів навчання.
17. Творчий підхід до застосування методів навчання в сучасній школі.
18. Логічні засади навчального процесу.
19. Проблема формування наукових понять в учнів.
20. Проблема формування умінь та навичок в учнів.
21. Розвиваюча функція навчання.
22. Виховні аспекти навчального процесу.
23. Освітня функція навчання та проблеми її реалізації.
24. Проблема вибору оптимальних методів навчання.
25. Вплив системи методів навчання на розвиток мислення учнів.
26. Особливості застосування в навчальному процесі методів проблемного навчання.
27. Особливості становлення та розвитку форм навчання в історії школи та педагогічної науки.
28. Розвиток класно-урочної системи навчання.
29. Психолого-педагогічні вимоги до сучасного уроку.
30. Проблема моделювання уроків.
31. Особливості аналізу і оцінки педагогами-новаторами навчальної діяльності учнів.
32. Виховна функція оцінки.
33. Модульно-рейтингова система навчання.
34. Історія розвитку теорії та практики використання оцінок в навчальному процесі.
35. Особливості застосування тематичного підходу до оцінки знань, умінь та навичок учнів.
36. Методика і техніка оцінки навчальної діяльності учнів.
37. Методика і техніка підготовки вчителя до уроку.
38. Використання аналогій в навчальному процесі.
39. Діалогічні методи на уроці.
40. Особливості застосування монологічних методів на уроці.

41. Організація самостійної роботи учнів.
42. Вивчення результатів процесу навчання.
43. Тестовий метод дослідження результатів навчання, діагностика навчального процесу.
44. Дидактичні умови ефективного використання краєзнавчого матеріалу в навчальному процесі.
45. Дидактичні засади керівництва гуртковою роботою учнів.
46. Виховання як історична категорія, складова освіти.
47. Всебічний і гармонійний розвиток особистості – мета виховання.
48. Загальнолюдські цінності виховання.
49. Національне виховання, його пріоритети.
50. Комплексний підхід до виховного процесу.
51. Питання морального виховання в народній педагогіці.
52. Народна педагогіка про трудове виховання.
53. Проблема всебічного гармонійного виховання в її історичному розвитку.
54. Взаємозв'язок між моральним та трудовим вихованням.
55. Аналіз типів виховання в залежності від мети виховання.
56. Проблема співвідношення між метою та результатом виховання.
57. Вплив соціальних та біологічних чинників на процес виховання.
58. Соціальне середовище та його вплив на процес виховання.
59. Соціалізація особистості як результат виховної роботи школи, родини, громадськості.
60. Зміст виховної роботи в сучасній школі.
61. Сучасні передові технології в виховній роботі школи.
62. Виховання та процес розвитку особистості.
63. Методи виховання. Проблема оптимального вибору методів виховання.
64. Застосування засобів виховання в діяльності класного керівника.
65. Проблема вивчення рівня вихованості особистості.
66. Проблема вивчення рівня вихованості учнівської групи.
67. Педагогічна занедбаність як соціально-педагогічне явище.
68. Важковиховуваність: психолого-педагогічні та соціальні проблеми.
69. Створення ситуації успіху в навчанні як спосіб стимуляції навчальної діяльності учнів.
70. Позашкільні дитячі виховні заклади.
71. Використання народних традицій у вихованні учнів.
72. Гуртки та факультативи як позаурочні форми організації навчання.
73. Мета, завдання та особливості позаурочної форми організації навчання «домашнє завдання».
74. Роль екскурсій у навчальному процесі.
75. Специфіка 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень учнів.
76. Експериментальні методи вивчення особистості.

Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді наукового реферату з виходом на публікацію в збірнику наукових праць)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 бали
2.	Складання плану наукової роботи	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності.	8 балів
4.	Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	1 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, визначення перспектив дослідження	2 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, посилання, тощо)	4 бали
Разом		20 балів

10. Методи навчання

В процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються:

1. Теоретико-інформаційні методи навчання:
 - ✓ усне логічне цілісне викладення навчального матеріалу (лекція),
 - ✓ діалогічно побудоване усне викладення (бесіда),
 - ✓ пояснення, демонстрація.
2. Практико-операційні методи навчання (практичні роботи):
 - ✓ вправи,
 - ✓ рішення завдань.
 - ✓ пошуково-творчі методи навчання (семінарські заняття):
 - ✓ аналіз конкретних ситуацій (проблемних, звичайних, нетипових);
 - ✓ групове обговорення питання;
 - ✓ дискусії.
4. Методи самостійної роботи студентів:
 - ✓ читання (робота з підручником й іншими учбово-методичними

- ✓ посібниками);
- ✓ конспектування,
- ✓ рішення завдань і проблемних ситуацій;
- ✓ творчі завдання.

11. Методи контролю

З метою підвищення мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності використовуються наступні заходи поточного контролю рівня знань:

- усні відповіді на семінарських та практичних заняттях;
- тестові форми контролю для визначення рівня залишкових знань;
- письмове оформлення індивідуально-навчальних завдань;
- усний захист індивідуально-навчальних робіт.

Модульний контроль рівня знань здійснюється за допомогою тестових завдань різного рівня складності.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота															Накопичувальні бали/ Сума
Кредит 1			Кредит 2			Кредит 3			Кредит 4						
T1	T2	CP	T3	T4	CP	T5	T6	CP	T7	T8	CP	T10	T11	CP	
20	20	60	20	20	60	20	20	60	20	20	60	20	20	60	500

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Педагогіка – наука чи мистецтво.
2. Педагогіка як наука та навчальна дисципліна, її предмет і завдання на сучасному етапі.
3. Історія становлення і розвитку педагогіки.
4. Структура та галузі педагогічної науки, її зв'язок з іншими науками.
5. Основні категорії і поняття педагогіки.
6. Методи науково-педагогічних досліджень, їх загальна

- характеристика.
7. Вікова періодизація. Особливості навчання і виховання дітей різного віку.
 8. Завдання основних напрямів всебічного розвитку особистості.
 9. Роль учителя-вихователя у суспільному розвитку.
 10. Зміст педагогічної діяльності та функції педагога.
 11. Педагогічна майстерність, її елементи.
 12. Дидактика: предмет її вивчення, основні категорії.
 13. Методологічні основи та рушійні сили процесу навчання.
 14. Функції навчання.
 15. Закономірності та принципи навчання: класифікація і характеристика.
 16. Суть гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу.
 17. Сутність і завдання змісту освіти.
 18. Нормативні документи змісту освіти.
 19. Методи навчання й основні підходи до їх класифікації.
 20. Характеристика основних груп методів навчання.
 21. Вибір методів навчання.
 22. Форми навчання, їх розвиток і становлення.
 23. Класно-урочна система навчання в історичному розвитку.
 24. Вимоги до підготовки та проведення уроків у сучасній школі.
 25. Типи уроків, їх структура.
 26. Проблемно-розвивальне навчання: особливості, види проблем, способи створення проблемних ситуацій, етапи проблемного уроку.
 27. Нетрадиційні форми навчання, їх характеристика.
 28. Позаурочні форми навчання.
 29. Місце і роль аналізу й оцінки знань учнів у системі навчального процесу.
 30. Види контролю знань, умінь і навичок учнів.
 31. Методи контролю знань, умінь і навичок учнів.
 32. Оцінка знань, умінь і навичок.
 33. Рейтингова система контролю успішності навчання.
 34. Правила і техніка контролю успішності навчальної діяльності.
 35. Засоби навчання, методика їх використання на уроках. Технічні засоби навчання. Використання комп'ютерної техніки.
 36. Закономірності та рушійні сили процесу виховання.
 37. Структура та зміст виховного процесу.
 38. Принципи виховання.
 39. Методи виховання та їх класифікація.
 40. Характеристика основних груп методів виховання.
 41. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання.
 42. Форми організації позакласної і позашкільної роботи.
 43. Основні напрями виховання, їх загальна характеристика.
 44. Завдання, зміст та засоби морального виховання.

45. Патріотичне й національне виховання.
46. Статеве виховання.
47. Екологічне виховання: завдання, форми, шляхи підвищення ефективності.
48. Правове виховання: зміст, форми і методи.
49. Завдання, шляхи і методи розумового виховання.
50. Трудова підготовка дітей у сучасних навчально-виховних закладах.
51. Місце і роль естетичного виховання у житті людини.
52. Засоби і форми фізичного виховання.
53. Родинне та сімейне виховання.
54. Поняття колективу, його види, шляхи формування.
55. Сутність, зміст і функції виховного колективу.
56. Роль класного керівника у формуванні колективу.
57. Педагогічна технологія організації колективної життєдіяльності дітей.
58. Важковиховувані діти. Причини їх появи та шляхи перевиховання.
59. Сім'я як соціальний інститут суспільного розвитку.
60. Шляхи і засоби підвищення психолого-педагогічної культури батьків.
61. Співпраця вчителів і батьків, громадськості у вихованні дітей.
62. Поняття системи освіти, її структура.
63. Принципи освіти в Україні.
64. Загальна характеристика основних типів навчальних закладів.
65. Особливості управління системою освіти в Україні.
66. Керівництво загальноосвітнім навчально-виховним закладом.
67. Планування й облік роботи.
68. Критерії оцінювання управлінської діяльності директора школи.
69. Передовий педагогічний досвід і впровадження досягнень педагогічної науки.
70. Роль методичної роботи в підвищенні рівня професійної підготовки педагога.
71. Завдання, зміст і форми методичної роботи в школі.
72. Педагогічні технології
73. Критерії педагогічних інновацій.
74. В.О. Сухомлинський – видатний педагог-гуманіст.
75. Педагоги новатори

13. Методичне забезпечення

1. Освітні технології: навчально-методичний посібник. / За ред. Пехоти О.М. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
2. Освітні технології. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Навчально-методичний посібник / О. Є. Олексюк. – Миколаїв, СПД Румянцева Г.В., 2017. – 212 с.
3. Педагогічна творчість. організація самостійної роботи студентів в умовах змішаного навчання. Частина 1 : навчально-методичний посібник / О. Є. Олексюк. – видавець Румянцева Г.В., 2022. – 124 с.

4. Навчально-методичний комплекс.

Термінологічний словник

Авторитет батьківський (від лат. *auctoritas* — влада, сила) — відмітні особливості окремої людини чи групи, завдяки яким вони заслуговують на довіру і можуть мати позитивний вплив на погляди й поведінку інших людей; визнаний вплив батьків на переконання та поведінку дітей, що ґрунтується на глибокій повазі й любові до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистих якостей і життєвого досвіду, слів та вчинків.

Адаптація (від лат. *adaptatio* (*adapto*) — пристосовую) — здатність організму пристосовуватись до різних умов зовнішнього середовища.

Акселерація (від лат. *acceleratio* — прискорення) — прискорення фізичного розвитку дітей, зокрема зросту, ваги, більш раннє статеве дозрівання.

Актив (від лат. *activus* — діяльний, дійовий) — група вихованців, членів конкретного колективу, які усвідомлюють вимоги керівника колективу, допомагають йому в організації життєдіяльності вихованців, виявляють певну ініціативу.

Активність (у навчанні) — характеристика особливостей пізнавальної діяльності особистості, що полягає в усвідомленому використанні нею інтенсивних методів, засобів, форм оволодіння знаннями, вироблення вмінь і навичок.

Андрагогіка (від гр. *androa* — доросла людина і *agogge* — управління) — галузь педагогіки, що займається проблемами освіти, навчання та виховання дорослих.

Аномальні діти (від гр. *anomalía* (*anomalos*) — неправильний) — вихованці, які мають значні відхилення від норм фізичного або психологічного розвитку й потребують виховання та навчання у спеціальних навчально-виховних закладах.

Аскетизм (від гр. *asketes* — подвижник) — крайній рівень помірності, стриманості, відмова від життєвих матеріальних і духовних благ, добровільне перенесення фізичних мук, труднощів.

Аспірантура (від лат. *aspirans* — той, хто прагне до чогось) — форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів.

Аудіовізуальні засоби навчання (від лат. *audire* — слухати і *visualis* — зоровий) — один із засобів освітніх технологій навчання з використанням розроблених аудіовізуальних навчальних матеріалів.

Бал (від фр. *balle* — м'яч, куля) — результат оцінювання навчальної діяльності учнів в умовно-формальному відображенні та числовому вимірі.

Бесіда дидактична — метод навчання, який передбачає використання попереднього досвіду учнів з певної галузі знань і на основі цього залучення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже набутих.

Види освіти — загальна, політехнічна, професійна. Види розвитку людини — біологічний (фізичний), психічний, соціальний.

Види спілкування — вербальне, мануальне (від лат. *manualis*— ручний), технічне, матеріальне, біоенергетичне.

Виклад проблемний—створення вчителем проблемної ситуації, допомога учням у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використання словесних методів для активізації розумової діяльності учнів, спрямованої на задоволення пізнавальних інтересів.

Вимога — метод педагогічного впливу на свідомість вихованця з метою викликати, стимулювати або загальмувати окремі види його діяльності. Види вимог: вимога-прохання, вимога -довіра, вимога-схвалення, вимога-порада, вимога-натяк, умовна вимога, вимога в ігровому оформленні, вимога-осуд, вимога-недовіра, вимога-погроза.

Виховання авторитарне — освітньо-виховна концепція, що передбачає беззастережне підкорення волі вихователя.

Виховання всебічне — виховання, яке передбачає формування в особистості певних якостей відповідно до вимог розумового, морального, трудового, фізичного й естетичного виховання.

Виховання гармонійне — виховання, яке передбачає, щоб якості складових виховання (розумового, морального, трудового, фізичного, естетичного) доповнювали одна одну, взаємно збагачувалися.

Виховання екологічне (від гр. *oikos* — дім, середовище і *logos* — учення) — набуття людиною знань у царині екології та формування в неї моральної відповідальності за збереження природного довкілля і розумного співіснування з ним.

Виховання економічне — виховання, що передбачає вирішення таких завдань: формування економічного мислення, оволодіння економічними знаннями, вміннями та навичками економічних взаємин.

Виховання естетичне — розвиток у людини почуттів прекрасного, формування умінь і навичок творити красу в навколишній дійсності, уміти відрізнити красиве від потворного, жити за законами духовної краси.

Виховання моральне — виховання, що передбачає оволодіння нормами й правилами моральної поведінки, формування почуттів і переконань, умінь та навичок.

Виховання правове — формування у громадян високої правової

культури, що передбачає свідоме ставлення особистості до своїх прав і обов'язків, поваги до законів та правил людського співжиття, готовності дотримуватися і сумлінно виконувати визначені вимоги, які виражають волю й інтереси народу.

Виховання фізичне — виховання, що ставить за мету створення оптимальних умов для забезпечення достатнього фізичного розвитку особистості, збереження її здоров'я, оволодіння знаннями про особливості організму людини, фізіологічні процеси, які відбуваються в ньому, набуття санітарно-гігієнічних умінь та навичок догляду за власним тілом, підтримання й розвиток його потенцій.

Виховання національне — історично зумовлена і створена етносом система виховних ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв, спрямованих на доцільну організацію діяльності членів суспільства, в процесі якої відбувається процес оволодіння морально-духовними цінностями народу, забезпечується єднання і спадкоємність поколінь, соборність народу.

Виховання статеве — оволодіння підростаючим поколінням етикою й культурою у сфері взаємин статей, формування у нього потреб керуватися нормами моральності в стосунках між особами протилежної статі.

Ген (від гр. *genos* — рід, походження, спадковий) — елементарна одиниця спадковості, носій задатків.

Гігієна навчально-виховної роботи — система науково обґрунтованих правил організації навчально-виховного процесу з урахуванням необхідних санітарних вимог.

Гідність національна — етична категорія, що характеризує особистість з погляду розширення поняття духовних цінностей за межі свого "Я" і поєднання особистісних переживань, відчуттів із загальнонаціональними цінностями.

Гуманізація виховання — створення оптимальних умов для інтелектуального й соціального розвитку кожного вихованця; виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій, на створення соціально-психічного фільтра проти руйнівних впливів негативних чинників навколишнього природного і соціального середовища; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, добротності.

Гуманізм (від лат. *humanus* — людський, людяний) — прогресивний напрям духовної культури, що звеличує людину як найбільшу цінність у світі, утверджує право людини на земне щастя, захист прав на свободу, всебічний

розвиток і прояв своїх здібностей.

Дальтон-план — форма організації навчання, що передбачала таку технологію: зміст навчального матеріалу з кожної дисципліни розділявся на частини (блоки), кожен учень у вигляді плану отримував індивідуальне завдання, самостійно працював над його виконанням, звітував про роботу, набираючи певну кількість балів, а потім отримував наступне завдання. При цьому учителю відводилась роль організатора, консультанта. Учні з класу переводили не після закінчення навчального року, а залежно від рівня оволодіння програмовим матеріалом (3—4 рази на рік).

Демократизація виховання — принципи організації виховної системи, які передбачають децентралізацію, автономізацію навчально-виховних закладів, забезпечення співпраці вихователів і вихованців, урахування думки колективу й кожної особистості, визначення людини як вищої природної і соціальної цінності, формування вільної творчої особистості.

Демонстрація — метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх натуральному вигляді, динаміці.

Державний стандарт освіти — сукупність єдиних норм і вимог до рівня освітньої підготовки у певних навчально-виховних закладах.

Девіантна поведінка — (від лат. *deviatio* — відхилення) — відхилення від встановлених норм моралі та права.

Дедукція (від лат. *deductio* — виведення) — перехід від загальних понять про предмет певного виду до окремого, часткового знання.

Дефініція (від лат. *definitio* — визначення) — коротке логічно вмотивоване визначення, яке розкриває суттєві відмінності або ознаки того чи того поняття.

Дидактика (від гр. *didaktikos* — навчаю) — галузь педагогіки, яка розробляє теорію освіти й навчання.

Дискусія (від лат. *discussio* — розгляд, дослідження) — метод навчання, спрямований на інтенсифікацію та ефективність навчального процесу за рахунок активної діяльності учнів (студентів) у пошуках наукової істини.

Диспут — прийом (щодо методу переконування) формування переконань і свідомої поведінки шляхом суперечки, дискусії у процесі вербального спілкування з членами первинного колективу чи іншої групи.

Дисципліна (від лат. *disciplina* — учення, виховання, розпорядок) — певний порядок поведінки людей, що забезпечує узгодженість дій у суспільних відносинах, обов'язкове засвоєння й виконання особистістю встановлених правил.

Діагностика психолого-педагогічна (від гр. *diagnostikos* — здатний розпізнавати) — галузь психології та педагогіки, яка розробляє методи

виявлення індивідуальних особливостей і перспектив розвитку та виховання особистості.

Догматизм (від гр. *dogma* — учення, яке приймається за незаперечну істину) — спосіб засвоєння й застосування знань, при якому те чи інше вчення або положення сприймається як закінчена, вічна істина, правило, що застосовується без урахування конкретних умов життя.

Домашня навчальна робота — форма організації навчання, яка передбачає самостійне виконання учнями (студентами) навчальних завдань у позааудиторний час (безпосередньо вдома, в групах подовженого дня та ін.)-

Екстернат (від лат. *externus* — зовнішній, сторонній) — форма навчання, що ґрунтується на самостійному оволодінні навчальними дисциплінами відповідно до професійної освітньої програми за обраною спеціальністю.

Елітарний (від фр. *elite* — краще, відбірне (лат. *eligo* — вибираю) — навчальний заклад, який відрізняється своїм впливом, привілейованим станом і престижем, високим рівнем освіти.

Естетика (від гр. *aistesis* — відчуття, почуття) — наука про прекрасне та його роль у житті людини, про загальні закони художнього пізнання дійсності, розвитку мистецтва.

Етика (від гр. *ethica* — звичка, мораль) — наука, яка вивчає мораль як форму суспільної свідомості, її сутність, історичний розвиток.

Етнізація виховання (від гр. *ethos* — народ) — насичення виховання національним змістом, що спрямований на формування національної свідомості й національної гідності особистості; формування рис національної ментальності; виховання у молоді почуттів соціальної відповідальності за збереження, примноження і життєдіяльність етнічної культури.

Етнопедагогіка — наука, що вивчає особливості розвитку і становлення народної педагогіки.

Завдання виховання — забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості.

Задатки — генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості мозку та нервової системи, які є індивідуально-природною передумовою процесу розвитку й формування особистості.

Заклади виховні — навчально-виховні установи, які забезпечують освіту й виховання підростаючого покоління.

Заклади позашкільні — дитячі виховні установи, діяльність яких спрямована на забезпечення потреб людини у задоволенні інтересів та схильностей, здобуття школярами додаткових знань, умінь і навичок, розвиток інтелектуальних потенцій, сприяння майбутньому професійному вибору особистості. До цієї групи закладів належать палаци і будинки

дитячої та юнацької творчості, станції юних техніків, натуралістів, спортивні, художні, музичні школи, дитячі бібліотеки, театри, кінотеатри, дитячі залізниці тощо.

Звичка — спосіб поведінки, здійснення якого у певній ситуації набуває для індивіда характеру внутрішніх потреб.

Закономірності виховного процесу — чинники, які відображують необхідне, суттєве, стійке, повторюване, загальне для певної галузі відношення між явищами об'єктивної дійсності.

Закономірності навчання — чинники, які виражають найбільш необхідне, суттєве, істотне, загальне для організації навчання.

Заохочення — метод виховання, що передбачає педагогічний вплив на особистість і виражає позитивну оцінку вихователем поведінки вихованця з метою закріплення позитивних якостей та стимулювання до активної діяльності.

Засоби виховання — надбання матеріальної та духовної культури (художня і наукова література, музика, театр, радіо, телебачення, витвори мистецтва, навколишня природа та ін.), форми і види виховної роботи (збори, бесіди, конференції, ігри тощо), які використовують у процесі дії того чи того методу.

Засоби навчання — предмети шкільного обладнання, які застосовують у процесі навчально-виховної роботи (книги, зошити, таблиці, лабораторне обладнання, письмове приладдя та ін.).

Здоровий спосіб життя — життєдіяльність людини з урахуванням особливостей і можливостей свого організму, забезпечення соціально-економічних і біологічних умов для його розвитку та збереження.

Зміст освіти — чітко окреслена система знань, умінь та навичок, якими людина оволодіває у певному навчальному закладі.

Знання — ідеальне вираження в знаковій формі об'єктивних властивостей і зв'язків світу природного і людського; результат відображення навколишньої дійсності.

Ідеал (від гр. *idea* — уявлення, ідея) — поняття моральної свідомості і категорія етики, що містить у собі вищі моральні вимоги, можлива реалізація яких особисто дала б змогу їй набути досконалості; образ найбільш цінного і величного в людині.

Імідж (від англ. *image* — образ, зображення) — враження, яке справляє людина на оточуючих, стиль її поведінки, зовнішності, її манери. .

Ілюстрація (від лат. *illustratio* — освітлюю, пояснюю) — метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (світлина, малюнки, схеми тощо).

Імпровізація (від лат. *improvisus* — непередбачений, раптовий) — діяльність особистості, учителя-вихователя, що здійснюється у процесі педагогічного спілкування без попередньої підготовки, осмислення.

Індивідуальність (від лат. *individuum* — неподільне) — людина" особистість, яка відрізняється сукупністю рис, якостей, своєрідністю психіки, поведінки та діяльності, що підкреслюють її самобутність, неповторність.

Індукція (від лат. *inductio* — виведення) — метод дослідження, навчання, пов'язаний із рухом думки від одиничного до загального.

Інструктаж (від лат. *instructio* — настанова) — метод навчання, який передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання техніки безпеки напередодні залучення до процесу виконання навчальних операцій.

Інтенсифікація навчального процесу (від фр. *intensification (intensio)* — напруження) — активізація розумових можливостей особистості для досягнення бажаних результатів.

Інтернаціоналізм (від лат. *inter* — між і *natio* — народ) — моральне поняття, яким позначають поважне ставлення до інших народів, їхньої історії, культури, мови, прагнення до взаємодопомоги.

Інфантилізм (від лат. *infantilis* — дитячий) — затримка в розвитку організму, що виявляється в збереженні у дорослої людини фізичних і психічних рис, властивих дитячому віку.

Категорії дидактики (від гр. *Kategoria* — ствердження, основна й загальна ознака) — загальні поняття, що відображують найбільш суттєві властивості та відношення предметів, явищ об'єктивного світу; розряд, група предметів, явищ, які об'єднані спільністю певних ознак.

Класифікація методів — класифікація, що передбачає групування методів навчання залежно від джерел інформації, логіки мислення, рівня самостійності в процесі пізнання.

Класний керівник — педагог, який здійснює безпосереднє керівництво первинним учнівським колективом.

Клонування (від гр. *klon* — паросток, пагін) — метод вирощування біологічних організмів з однієї клітини із застосуванням клітинної культури.

Колектив — соціально значуща група людей, які об'єднані спільною метою, узгоджено діють у досягненні означеної мети та мають органи самоврядування.

Компонент навчального плану (шкільний) — перелік навчальних дисциплін, які можуть бути включені до робочого навчального плану за рішенням ради школи (гімназії, ліцею).

Консиліум педагогічний (від лат. *consilium* — нарада, засідання) —

нарада учителів-вихователів та психологів для з'ясування причин різних систематичних відхилень у поведінці вихованця й визначення науково обґрунтованих заходів його перевиховання.

Конспект (від лат. *conspetus* — огляд) — коротке письмове викладення змісту книги, статті, усного виступу.

Концепції виховання (від лат. *conceptio* — сукупність, система) — система поглядів на ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення педагогічних явищ; основна ідея теорії змісту й організації виховання людини.

Культура (від лат. *kultura* — виховання, освіта, розвиток) — сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства протягом його історії.

Лідер (від англ. *leader* — той, який веде, керує) — член колективу, який у важливих ситуаціях здатний здійснювати помітний вплив на поведінку інших членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу, вести його за собою.

Ліцензія — спеціальний дозвіл, отриманий від державних органів на різні види діяльності, в тому числі освітню.

Логіка навчального процесу — оптимально ефективний шлях руху пізнавальної діяльності людини від початкового рівня знань, умінь, навичок і розвитку до потрібного рівня знань, умінь, навичок і розвитку. Вона охоплює низку компонентів: усвідомлення і розуміння навчальних завдань; самостійну діяльність, спрямовану на оволодіння знаннями; визначення законів і правил; формування умінь і навичок; застосування знань на практиці; аналіз та оцінювання навчальної діяльності учнів.

Логопедія (від гр. *logos* — слово і *paideia* — виховання, навчання) — наука, яка вивчає порушення мовлення і займається корекцією мовленнєвих дефектів.

Людина — біологічна істота типу *homo sapiens* (людина мисляча), яка характеризується фізіолого-біологічними ознаками: прямою ходою, розвиненими черепною коробкою, передніми кінцівками та ін.

Майстерність педагогічна — досконале творче виконання учителем-вихователем професійних функцій на рівні мистецтва, результатом чого є створення оптимальних соціально-психологічних умов для становлення особистості вихованця, забезпечення високого рівня інтелектуального й морально-духовного розвитку.

Менталітет (від нім. *Mentalitnet*, від лат. *mentis* — напрям думок, душевний склад, душа, розум, мислення) — світосприймання, світовідчуття, бачення себе у світі, особливості прояву національного характеру,

своєрідність вдачі, ставлення до навколишнього світу.

Мета виховання — ідеальне передбачення кінцевих результатів виховання.

Методи виховання (від гр. *methodos* — спосіб, шлях) способи впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування в нього стійких переконань і певних норм поведінки.

Методи дослідження — способи, прийоми та процедури емпіричного і теоретичного пізнання явищ та процесів педагогічної дійсності.

Методи навчання — упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань.

Молодіжна субкультура — культура певного покоління молоді, яка вирізняється спільним стилем життя, поведінки, групових норм, цінностей та інтересів.

Моніторинг (від англ. *monitoring*, від лат. *monitor* — той, хто наглядає, спостерігає) — 1) спостереження, оцінка і прогноз стану навколишнього середовища у зв'язку з господарською діяльністю людини; 2) збір інформації засобами масової комунікації. 3) спостереження за навчальним і виховним процесами з метою виявлення їх відповідності бажаному результату чи попереднім припущенням.

Мораль (від лат. *moralis* — моральний, від *mos* — звичай) — одна з форм суспільної свідомості; система поглядів і уявлень, норм і оцінок, що регулюють поведінку людей.

Мотиви навчання (від фр. *motif*, від лат. *moveo* — рухаю) — внутрішні психічні сили (рушії), які стимулюють пізнавальну діяльність людини. Види мотивів: соціальні, спонукальні, пізнавальні, професійно-ціннісні, меркантильні.

Навички — застосування знань на практиці, що здійснюється на рівні автоматизованих дій через багаторазові повторення.

Навіювання — різні засоби вербального та невербального емоційного впливу на людину з метою введення її до певного стану або спонукання до певних дій.

Навчання модульне (від лат. *modulus* — міра) — організація навчального процесу, яка скерована на засвоєння цілісного блоку адаптованої інформації та забезпечує оптимальні умови соціально-особистісного зростання учасників педагогічного процесу.

Навчання проблемне — навчання, яке відрізняється тим, що учитель створює певну пізнавальну ситуацію, допомагає учням виділити проблемне завдання, зрозуміти її і "прийняти"; організовує учнів на самостійне оволодіння новим обсягом знань, необхідним для вирішення завдань;

пропонує широкий спектр використання набутих знань на практиці.

Навчання дистанційне — сучасна освітня технологія з використанням засобів передачі навчально-методичної інформації на відстані (телефони, телебачення, комп'ютери, супутниковий зв'язок та ін.).

Олігофренопедагогіка (від гр. *oligos* — малий і *phren* — розум і педагогіка) — галузь педагогічної науки, яка займається вихованням і навчанням розумово відсталих людей.

Оптимізація процесу навчання (від лат. *optimus* — найкращий, найзручніший) — процес створення найбільш сприятливих умов (добір методів, засобів навчання, забезпечення санітарно-гігієнічних умов, емоційних чинників тощо) для отримання бажаних результатів без додаткових витрат часу і фізичних зусиль.

Освіта вища — система освіти, що передбачає забезпечення фундаментальної, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного процесу, формування інтелектуального потенціалу суспільства.

Освіта дошкільна — початковий структурний компонент системи освіти, який забезпечує розвиток і виховання дітей в родині та дошкільних виховних закладах (дитячих яслах, садках).

Освіта позашкільна — складові системи освіти, спрямовані на забезпечення потреб людини у задоволенні інтересів та схильностей, здобуття дітьми додаткових знань, умінь та навичок, розвиток інтелектуальних потенцій.

Освіта політехнічна (від гр. *poly* — багато і *techne* — мистецтво, майстерність, вправність) — один із видів освіти, завданнями якого є ознайомлення з різноманітними галузями виробництва, пізнання сутності багатьох технологічних процесів, оволодіння певними вміннями та навичками обслуговування найпростіших технологічних процесів.

Освіта професійна — освіта, спрямована на оволодіння знаннями, вміннями і навичками, необхідними для виконання завдань професійної діяльності.

Освіта професійно-технічна — освіта, яка забезпечує здобуття громадянами певної професії відповідно до їх покликання, інтересів та здібностей, соціальну підготовку до участі у продуктивній праці.

Освіта середня загальна — провідна складова системи освіти, що забезпечує освіту і виховання дітей 6—18 років, підготовку їх до отримання професійної освіти та трудової діяльності.

Освіта-медіа — напрям у педагогіці, що передбачає вивчення школярами

(студентами) закономірностей масових комунікацій (преси, телебачення, радіо, кіно та ін.).

Освіченість — міра пізнавальної активності індивіда, яка проявляється у рівні набутих знань, що можуть бути використані у практичній діяльності.

Особистість — соціально-психологічне поняття; людина, яка характеризується з соціально-психологічного погляду насамперед рівнем розвитку психіки, здатністю до засвоєння соціального досвіду, можливістю спілкуватися з іншими людьми.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика — сукупність основних вимог до професійних якостей, знань та умінь фахівця, необхідних для успішного виконання ним професійних функцій.

Ортодокс (від гр. *orthodoxos* — правовірний) — людина, яка неухильно дотримується певного вчення, доктрини, системи поглядів.

Пам'ять — здатність організму зберігати й відтворювати інформацію про зовнішній світ та про свій внутрішній стан для подальшого її використання у процесі життєдіяльності.

Парадигма (від гр. *paradeigma* — приклад, взірець) — визнання наукових досягнень, які впродовж певного часу надають співтовариству моделі постановки проблеми та їх вирішення.

Педагогіка (від гр. *paides* — діти; *apo* — веду) — наука про навчання, освіту та виховання людей відповідно до потреб соціально-економічного розвитку суспільства.

Педагогіка вальдорфська — сукупність методів і прийомів виховання та навчання, які ґрунтуються на антропософській (антропософія — релігійно-містичне вчення, що ставить на місце Бога обожнену людину) інтерпретації розвитку людини як цілісної взаємодії тілесних, душевних і духовних чинників.

Педагогіка народна — галузь емпіричних педагогічних знань і народного досвіду, які відображують погляди на систему, напрями, форми, засоби виховання і навчання підростаючого покоління.

Педологія (від гр. *pais* — дитина і *logos* — вчення) — наука про дитину, особливості її анатомо-фізіологічного, психічного та соціального розвитку.

Педоцентризм (від гр. *pais* (*pados*) — дитя, лат. *centrum* — центр) — один із напрямів педагогіки, який стверджує, що зміст, організація і методи навчання визначаються безпосередніми інтересами та проблемами дітей.

Перевиховання — система виховних впливів педагога на вихованця з метою гальмування негативних проявів у поведінці й утвердження позитивних якостей у діяльності.

Переконання — раціональна моральна основа діяльності особистості,

яка дає змогу їй здійснювати певний вчинок свідомо; основна моральна настанова, яка визначає мету й напрям вчинків людини, тверда впевненість у чомусь, заснована на певній ідеї, світогляді.

Перспектива — мета, "завтрашня радість" (А.С. Макаренко), що виступає стимулом у діяльності колективу та окремих його членів.

Підручник — навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з певної дисципліни відповідно до вимог чинної програми.

Підхід до виховання комплексний — підхід до виховання, що передбачає єдність мети, завдань і засобів її досягнення через діяльність різних соціальних інститутів (сім'ї, навчально-виховних закладів, засобів масової інформації).

План навчальний — нормативний документ, у якому визначено для кожного типу загальноосвітніх навчально-виховних закладів перелік навчальних предметів, порядок їх вивчення за роками, кількість годин на тиждень, відведених для їх вивчення, графік навчального процесу.

Позакласна виховна робота — заходи виховного характеру, які здійснюються в загальноосвітніх навчально-виховних закладах під керівництвом учителів-вихователів.

Позаурочна навчальна робота — різні види самостійної навчальної роботи учнів у рамках системи навчання і виховання (домашня навчальна робота, екскурсії, гурткова робота та ін.).

Посібник навчальний — навчальна книга, в якій розкрито зміст навчального матеріалу, що не завжди відповідає вимогам чинної програми, а виходить за її межі, визначено додаткові завдання, спрямовані на розширення пізнавальних інтересів учнів, розвиток їхньої самостійної пізнавальної діяльності.

Привчання — організація планомірного і регулярного виконання вихованцями певних дій з елементами примусу, обов'язковості з метою формування стійких звичок у поведінці.

Прийом виховання — складова методу, що визначає шлях реалізації його вимог.

Прийом навчання — складова методу, певні разові дії, спрямовані на реалізацію його вимог.

Приклад — метод виховання, який передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування.

Принципи виховання (від лат. *principium* — основа, начало) — вихідні положення, які є фундаментом змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховного процесу.

Принципи освіти (від лат. *principium* — основа, начало) — вихідні

положення, покладені в основу діяльності всієї системи освіти України та її структурних підрозділів.

Принципи управління — вихідні положення, які визначають основні напрями, форми, засоби та методи управління загальноосвітніми навчально-виховними закладами.

Прогностика педагогічна (від гр. *prognostike* — мистецтво робити прогноз) — галузь наукових знань, що розглядає принципи, закономірності та методи прогнозування щодо об'єктів, які вивчає педагогіка.

Програма навчальна — нормативний документ, в якому подано характеристику змісту навчального матеріалу із визначенням розділів, тем, орієнтовної кількості годин на їх вивчення.

Професіограма — опис вимог, соціально-психологічних і фізичних особистісних якостей, які висуває певна професія. Професія (від лат. *professio* — офіційно зазначене заняття) — вид трудової діяльності, що потребує певних знань і трудових навичок та є джерелом існування, життєдіяльності.

Психотехніка — напрям у психології, що розроблює питання застосування знань про психічну діяльність людини у процесі вирішення практичних завдань виховання особистості людини.

Рада загальноосвітнього навчально-виховного закладу — об'єднання працівників загальноосвітнього закладу, учнів, батьків і громадськості, яка діє у період між загальними зборами (конференцією) для вирішення соціально-організаційних й економічних питань життєдіяльності загальноосвітнього навчально-виховного закладу.

Рада педагогічна — об'єднання педагогів навчально-виховного закладу з метою розгляду питань організації та вдосконалення навчально-виховного процесу.

Рейтинг (від англ. *rating* — оцінка, клас, розряд) — індивідуальний числовий показник у системі освіти, оцінка успіхів, досягнень, знань у конкретний момент окремої особистості у певній галузі, дисципліні, що дає змогу визначити рівень таких досягнень або якість знань щодо інших осіб.

Ретардація (від лат. *retardatio* — затримка, уповільнення) — відставання дітей у розвитку.

Реферат (від лат. *refeire* — доповідати, повідомляти) — коротке викладення змісту прочитаної книги, наукової роботи, повідомлення за результатами дослідженої наукової проблеми.

Рівні освіти — поступовість отримання загальноосвітньої та професійної підготовки через проходження певних етапів: початкова освіта, базова загальна освіта, повна середня освіта, професійно-технічна освіта, базова вища освіта, повна вища освіта.

Розвиток фізичний — ріст біологічного організму в результаті поділу клітин.

Рушійна сила розвитку — результат суперечностей між біологічними, фізичними і психічними потребами та наявним рівнем фізичного, психічного й соціального розвитку особистості.

Рушійна сила виховного процесу — результат суперечностей між соціально-психічними і фізіологічними потребами та наявним рівнем вихованості особистості.

Рушійна сила навчального процесу — результат суперечностей між пізнавальними і практичними завданнями, з одного боку, а з другого — наявним рівнем знань, умінь і навичок, з іншого.

Самовиховання — систематизована і цілеспрямована діяльність особистості, спрямована на формування й удосконалення її позитивних якостей та подолання негативних.

Синтез — метод, який передбачає мисленнєве або практичне поєднання виділених аналізом елементів чи властивостей предмета, явища в одне ціле.

Система освіти — сукупність закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти.

Скаутизм (від англ. scout — розвідник) — одна із систем позашкільного виховання, що є основою діяльності дитячих і юнацьких скаутських організацій. Виник на початку ХХ ст. Скаутські організації для хлопчиків (бойскаутів) і для дівчаток (герлскаутів) діють окремо.

Сім'я — соціально-психологічне об'єднання близьких родичів (батьків, дітей, бабусь, дідусів), які живуть спільно і забезпечують біологічні, соціальні й економічні умови для продовження роду.

Смаки естетичні — стійке, емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, що має вибірковий, суб'єктивний характер.

Совість — категорія етики, що характеризує здатність людини здійснювати контроль за власною діяльністю, давати об'єктивну оцінку своїм діям.

Спадковість — здатність біологічних організмів передавати своєму потомству певні задатки.

Спеціальність — необхідна для суспільства обмежена галузь застосування фізичних і духовних сил людини, що дає їй можливість отримати необхідні засоби для життя; комплекс набутих людиною знань і практичних навичок для заняття певним видом діяльності.

Спілкування педагогічне — система органічної соціально-психологічної

дії вчителя-вихователя і вихованця у всіх сферах діяльності, що має певні педагогічні функції, спрямована на створення оптимальних соціально-психологічних умов активної та результативної життєдіяльності особистості.

Спостереження — метод навчання, який передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному й виробничому середовищі без втручання ззовні у ці явища і процеси.

Справи колективні і творчі — форма позакласних виховних заходів, у підготовці та проведенні яких беруть участь усі члени дитячого колективу, причому кожен учень має змогу виявити і розвинути свої творчі інтереси та можливості.

Стадійність розвитку колективу — вираження внутрішньої діалектики його становлення, в основу якої покладено рівень взаємовідносин між вихователем і вихованцями, між членами колективу.

Стиль авторитарний (від фр. *autoritaire* — владний, лат. *aus-toritas* — влада, вплив) — стиль спілкування, що ґрунтується на беззаперечному підкоренні окремої людини або колективу владній особистості.

Стиль демократичний (від гр. *demokratia* — влада народу, народовладдя) — врахування думки й волі колективу в організації життєдіяльності вихованців.

Стиль ліберальний (від лат. *liberalis* — вільний) — безпринципне байдуже ставлення до негативних дій вихованців, потурання учням.

Структура процесу уміння — низка взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: сприймання (безпосереднє, опосередковане), розуміння (усвідомлення, осмислення, осяяння), запам'ятовування, узагальнення і систематизація, застосовування, дієва практика як поштовх до пізнання і критерій істинності здобутих знань.

Структура процесу виховання — логічно взаємопов'язані компоненти, які забезпечують процес формування особистості: оволодіння правилами та нормами поведінки, формування почуттів і переконань, вироблення вмінь і звичок у поведінці, практична діяльність у соціальному середовищі.

Сурдопедагогіка (від лат. *surdus* — глухий і педагогіка) — галузь педагогіки (зокрема дефектології), що займається проблемами розвитку, навчання та виховання дітей з вадами слуху.

Такт педагогічний (від лат. *tactus* — дотик, відчуття) — почуття міри, відчуття конкретного стану вихованця, що підказує вихователю найделікатніший спосіб поведінки у спілкуванні з учнями в різних сферах діяльності; вміння обирати найбільш доцільний підхід до особистості в системі виховних взаємин з нею.

Талант (від гр. *talanton* — вагомість, міра) — сукупність здібностей, які дають змогу отримувати продукт діяльності, що відрізняється новизною, високою досконалістю і суспільною значущістю.

Тести (від англ. *test* — випробування, дослідження) — система формалізованих завдань для виявлення рівня підготовленості учнів (студентів), оволодіння цими знаннями, вміннями, навичками.

Техніка педагогічна (від гр. *technike* — вправний, досвідчений) — сукупність раціональних засобів та особливостей поведінки вчителя-вихователя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з окремим учнем чи всім класним колективом відповідно до поставленої мети вихователя і конкретних об'єктивних та суб'єктивних передумов (уміння в галузі культури мовлення; володіння своїм тілом, мімікою, пантомімою, жестами; вміння одягатися, стежити за своєю зовнішністю; дотримання темпу і ритму роботи; уміння спілкуватися; володіння психотехнікою).

Тип навчання — спосіб і особливості організації мисленнєвої діяльності людини. В історії шкільництва виділились такі типи навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемний.

Тип навчання догматичний — тип, який характеризується такими особливостями: учитель повідомляє учням певний обсяг знань у готовому вигляді без пояснення; учні заучують їх без усвідомлення та розуміння і майже дослівно відтворюють завчене.

Тип навчання пояснювально-ілюстративний — такий тип, який полягає в тому, що вчитель повідомляє учням певний обсяг знань, пояснює сутність явищ, процесів, законів, правил тощо, використовуючи при цьому ілюстративний матеріал; учні мають свідомо засвоїти пропоновану частку знань і відтворити на рівні глибокого розуміння; уміти застосувати знання на практиці.

Тифлопедагогіка (від гр. *typhlos* — сліпий і педагогіка) — галузь педагогіки (зокрема дефектології) про особливості виховання й навчання дітей з вадами зору.

Уміння — здатність людини свідомо виконувати певну дію на основі знань, готовність застосувати знання у практичній діяльності на засадах свідомості.

Умовляння — один із прийомів методу переконування, спрямований на попередження навмисних дій вихованця з метою їх гальмування, враховуючи індивідуальні особливості його соціально-психічного розвитку.

Урок — форма організації навчання, за якою вчитель проводить заняття у класній кімнаті з постійним складом учнів, що мають приблизно однаковий

рівень фізичного і розумового розвитку, за усталеним розкладом і регламентом.

Успадкування біологічне — процес отримання наступними поколіннями від біологічних батьків через генно-хромосомну структуру певних задатків.

Успадкування соціальне — процес засвоєння дитиною соціально-психологічного досвіду батьків та оточення (мови, звичок, особливостей поведінки, морально-етичних якостей та ін.).

Учитель — фахівець, який має спеціальну підготовку і здійснює навчання та виховання підростаючого покоління.

Фактори виховання (від лат. Factor — той, що робить) — об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на визначення змісту, напрямів, засобів, методів, форм виховання.

Фетиш (від фр. fetiche — амулет, чаклунство): 1) неживий предмет, який, на думку віруючих, наділений надприродною магічною силою і слугує об'єктом релігійного поклоніння; 2) предмет сліпого поклоніння.

Форми навчання (від лат. forma — зовнішність, устрій) — чітко виражена в часі й просторі організація навчальної діяльності учнів, пов'язана з діяльністю вчителя:

белл-ланкастерська — форма організації навчання, яка полягає в тому, що один учитель керував навчальною діяльністю великої групи учнів (200—250 осіб), залучаючи до цієї роботи старших учнів (моніторів); учитель спочатку навчав моніторів, а потім вони в малих групах навчали своїх товаришів ("взаємне навчання");

бригадно-лабораторна — форма організації навчання, яка полягає в тому, що клас ділиться на бригади (по 5—9 осіб), на чолі яких стоять обрані бригадири; навчальні завдання дають на бригаду, яка має працювати над їх виконанням; успіхи навчальної праці визначають за якістю звіту бригадира;

групова — навчання вчителем групи учнів, які перебувають на різних рівнях вікового й розумового розвитку без дотримання розкладу та регламенту;

індивідуальна — навчання вчителем лише одного учня. Форми роботи класного керівника — індивідуальна, групова, фронтальна, словесна, практична, наочна.

Формування (від лат. formo — утворюю) — становлення людини як особистості, яке відбувається в результаті розвитку та виховання і має певні ознаки завершеності.

Функції класного керівника — забезпечувати умови для всебічного гармонійного розвитку школярів, координувати діяльність усіх вихователів щодо здійснення національного виховання, вивчати індивідуальні

особливості учнів класу, організувати первинний дитячий колектив, турбуватися про зміцнення та збереження здоров'я школярів, формувати навички старанності та дисциплінованості школярів, організувати позакласну виховну роботу, проводити роботу з батьками, домагатись єдності вимог до вихованців, вести документацію класу.

Функції колективу — організаторська, стимулювальна, виховна.

Функції навчання (від лат. *functio* — виконання, звершення) — функції, які передбачають виконання освітньої, виховної та розвивальної дій.

Функції педагогіки (від лат. *functio* — виконання, звершення) — чітко окреслені напрями й види діяльності, пов'язані із завданнями всебічного гармонійного розвитку особистості.

Функції сім'ї — біологічна (репродуктивна), соціальна, економічна.

Функція (від лат. *functio* — виконання, звершення) — спосіб діяння речі або елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту. Функція сім'ї спрямована на вирішення біологічних (репродуктивних), соціальних та економічних завдань у системі продовження роду.

Фуркація (від лат. *furcatus* — роздільний) — побудова навчальних планів у старших класах загальноосвітніх навчально-виховних закладів за певними профілями — гуманітарним, фізико-математичним, природничим та ін. — з наданням переваги тій чи тій групі навчальних дисциплін.

Цінності моральні загальнолюдські — набуті попередніми поколіннями незалежно від расової, національної чи релігійної приналежності морально-духовні надбання, які визначають основу поведінки й життєдіяльності окремої людини або певних спільнот.

Цінності моральні національні — історично зумовлені й створені певним етносом погляди, переконання, ідеали, традиції, звичаї, обряди, практичні дії, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, але відбивають певні національні прояви, своєрідність у поведінці та слугують основою соціальної діяльності людей окремої етнічної групи.

Честь — категорія етики, що характеризує особистість з позиції готовності відстояти, підтримати гідність, репутацію — свою особисту чи колективу, — членом якого вона є.

Школа авторська — навчально-виховний заклад, діяльність якого ґрунтується на провідній психолого-педагогічній концепції, розробленій окремим авторським колективом.

Школа малокомплектна — школа без паралельних класів з малим контингентом учнів.

Школознавство — галузь педагогіки, яка займається дослідженням завдань, змісту і методів управління шкільною справою, системою

управління та організації діяльності загальноосвітніх навчально-виховних закладів.

14. Рекомендована література

Джерела

1. Закон України від 01.07.2014 р. No 1556 VII «Про вищу освіту» – [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]
2. Закон України від 05.09.2017 р. «Про освіту» – [Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» - [Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п>]
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. No 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>]
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. No 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» – [Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>]
6. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010ДК 003:2010 – [Режим доступу: <http://www.dk003.com>]
7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 01 червня 2016 р. № 600 (зі змінами) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/metodichni-rekomendaciyi-vo>
8. Стандарти вищої освіти — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: - <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

Основна

1. Біляковська О. О. Дидактика середньої школи. Тексти лекцій. – Львів, 2011.
2. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Львів, 2005.
3. Вишневський Омелян. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Дрогобич:, 2003. - 528 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб / Н. П. Волкова – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
5. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія:

- Навч. посібник. - К.: Вища школа, 1995. - 237 с.
6. Грабовська С.Л., Равчина Т.В. Конфлікти без насильства. Львів, 2001
 7. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», – 2012. – 502 с.
 8. Зайченко І.В. Педагогіка. – Чернігів, 2003.
 9. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. К., 1997.
 10. Євтух М. Б. Нові технології навчання. – К., 2013.
 11. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: Навч. посіб. – К., 2012.
 12. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. – К., 2007.
 13. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даніленко Л.І., - К.: 2007.
 14. Історія української школи і педагогіки. Хрестоматія. – К., 2003.
 15. Кайдалова Л.Г. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник / Л.Г. Кайдалова, Н.Б. Щокіна, Т.Ю. Вахрушева. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.
 16. Кіліченко О.І. Основи педагогічної майстерності: модульно-рейтинговий підхід / Автор-упорядник О.І. Кіліченко. – Івано-Франківськ, 2012. – 206 с.
 17. Киричук В. О. Філософія освіти: проблеми виховання // Нові технології навчання. – К., 2012.
 18. Ковальчук О., Когут С. Основи психології та педагогіки. - Львів, 2009
 19. Кондрашова Л., Лаврентьєва О., Зеленкова Н. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: Навч. посібн. - Кривий Ріг, 2008.
 20. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості.– К., 2009.
 21. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. – Тернопіль, 1996.
 22. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К., 2003.
 23. Левківський М. Історія педагогіки. – Житомир, 2007.
 24. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. - К., 2003. - 304 с.
 25. Любар О., Стельмахович М., Федоренко Д. Історія української педагогіки. – К., 1998.
 26. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посібник. 2-е вид. – 1999.
 27. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / За заг. ред. О.М. Пехоти. – К., 2002.
 28. Основи інклюзивної освіти / за заг. ред. проф. Колупаєвої А. Київ, 2011.
 29. Падалка О.С. та ін. Педагогічні технології: Навч. посібн. – К., 1996.
 30. Педагогіка для громадянського суспільства / За ред. Т.С. Кошманової. – Львів, 2005.
 31. Педагогічна майстерність: Підручник/ І.А.Зязюн, Л.В.Карамушка,

І.Ф.Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2014.

32. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. - К., 2004.

33. Фіцула М. М. Педагогіка: Посібник. – К., 2000.

34. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії: метод. посібник / С.С.Шевчук. – Донецьк: ППО ІПП УМО, 2009. – 120 с.

35. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: Навч.-метод. посібн. – К., 2002.

36. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник.– К., Либідь, 2003.

Допоміжна

1. Гірник А., Бобрю А. Конфлікти: структура, ескалація, злагодження. К., 2003

2. Караманов О.В. Визначення головних цілей уроку і виховного заходу. – Львів, 2006.

3. Ковальчук О.Б. Діагностування результатів навчання. Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. - 153с.

4. Культура спілкування / За ред. П.М. Щербаня. К., 1977.

5. Олексюк О.Є. Освітні технології. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Навчально-методичний посібник / О. Є. Олексюк. – Миколаїв, СПД Румянцева Г.В., 2017. – 212 с.

6. Олексюк О.Є. Сімейна педагогіка. Навчальний посібник: Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2018 р. – 248 с.

7. Олексюк О.Є. Теорія виховання. Навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во “Іліон”, 2007. 268 с.

8. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. – К., 2004.

9. Сухомлинський В.О. Вибр. твори: В 5 т. – К., 1979 – 1980.

10. Українська педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За ред. О.В. Сухомлинської. – К., 2005.

11. Старєва А.М. Компетентнісна основа підготовки професійно успішної особистості як умова освітніх євроінтеграційних процесів // Проектування та розвиток професійно успішної особистості в освітньо-виховному середовищі університету: Колективна монографія. /За заг. ред. В.Д.Будака. – Миколаїв. – Іліон, – 2015, - 264 с. – Власний внесок: с. 52-62.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://10.0.0.1/MySQL/index.php> – Бібліотека НУВГП.

2. <http://www.kmu.gov.ua> – Кабінет Міністрів України.

3. <http://www.rada.kiev.ua> – Верховна рада України. Законодавство

4. <http://www.mon.gov.ua> – Міністерство освіти і науки України

5. <http://www.stcu.kiev.ua/> – Центр науки і технологій України
6. <http://naps.gov.ua> Національна Академія педагогічних наук України
7. <https://naqa.gov.ua> - Національне агентство із забезпечення якості освіти